

Toolbox academische vaardigheden: Pentagonaal - of vijfhoekig - probleem

Wat is het nut van het analyseren van de context door gebruik van het Pentagonaal Probleem?

Wat is het?

Het Pentagonaal Probleem is een visueel hulpmiddel waarmee teams gemakkelijk tot de kern van het probleem komen, de verschillende details en componenten kunnen identificeren, om zo tot een akkoord voor vervolgstappen te komen.

Wanneer gebruik je het?

Bij een complex probleem, met meerdere kanten, perspectieven en lagen/gradaties die ervoor zorgen dat het lastig is om het te definiëren tot één zin of paragraaf. Uitdagingen die met klimaatverandering te maken hebben, zijn hier een duidelijk voorbeeld van.

Waarom is het nuttig?

Systeem innovatie vraagt om een hele andere aanpak van de manier waarop wij problemen definiëren en benaderen. Problemen zijn niet langer simpel of geïsoleerd. In plaats daarvan beïnvloeden ze een groot aantal aandeelhouders met verschillende opvattingen en interesses, beslaan ze meerdere sectoren, zijn ze lange termijn en verbonden met het ecosysteem en maatschappelijke structuren. In deze context hebben we begrijpelijker hulpmiddelen nodig om problemen beter te definiëren, verklaren en begrijpen. Het Pentagonaal Probleem is een hulpmiddel dat begint bij je eigen kijk op het probleem en helpt je begrip ervan te vergroten door verschillende aspecten erbij te betrekken. Door dit hulpmiddel te leren gebruiken, zal je beter voorbereid zijn voor het vinden van systeem oplossingen.

Hoe lang duurt het?

Het Pentagonaal Probleem is een makkelijke, toegankelijke techniek. Het duurt zo'n 1 tot 2 uur en heeft een korte voorbereiding. Enkel het printen van het werkblad en voorbereiden van markers en post-its.

Vorbereiding:

1. Welke informatie heb ik nodig?

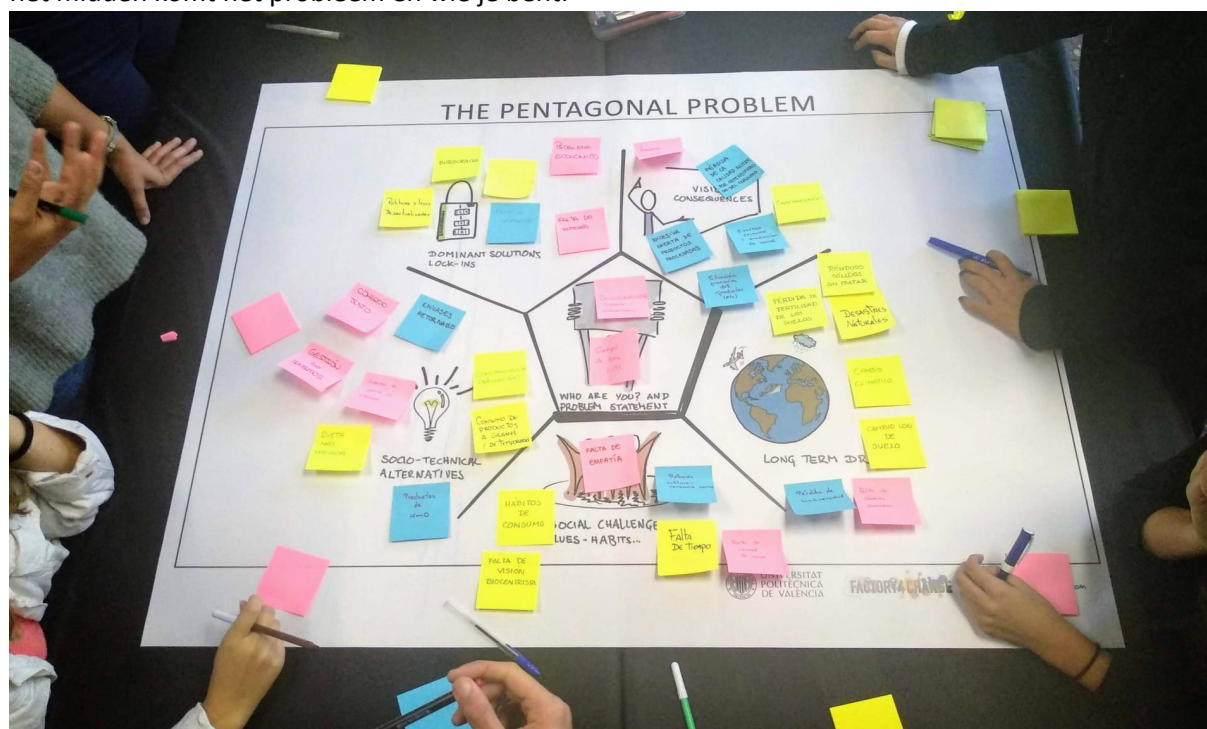
Voordat je het Pentagonaal Probleem gebruikt, is het belangrijk dat je de context begrijpt en logisch vindt. Dit hulpmiddel is nuttig als alle aandeelhouders in deze situatie geïnterviewd en geanalyseerd zijn. Deze informatie kun je gebruiken om alle onderdelen van het pentagon in te vullen en kan als systeem of per aandeelhouder worden geanalyseerd.

2. Het canvas/werkblad

Het werkblad bestaat uit een pentagon met 5 verschillende vlakken, zoals te zien is in Figuur 1. De vijf vlakken of sectoren heb je nodig voor een systemische aanpak van het probleem, waardoor het probleem begrijpelijker wordt en de onderzoeksvraag makkelijker gedefinieerd kan worden. Deze sectoren zijn: Zichtbare Consequenties, Lange-termijn Drijfveren,

Maatschappelijke Uitdagingen, Sociaal-technische Alternatieven en Dominante Oplossingen. In het midden komt het probleem en wie je bent.

Figuur 1

3. De stappen:

Stap 1: Definieer jezelf en formuleer het probleem

Het pentagon is bedoeld voor jezelf en jouw standpunt. Hetzelfde probleem wordt door verschillende mensen op verschillende manieren gezien. Het is om die reden belangrijk dat je eerst jezelf definieert. Daarna schrijf je het probleem in één zin of meerdere korte zinnen op. Overleg hierover binnen je groep. Het doel is het probleem of de uitdaging te beschrijven alsof je met collega's overlegt. Vermijd hierbij onnodige informatie voor het begrip van het grotere geheel. Als je jezelf hebt gedefinieerd en het probleem hebt benoemd, ga je door met het invullen van de 5 verschillende vlakken of sectoren.

Stap 2: Zichtbare Consequenties

In deze stap is het heel belangrijk dat je alles opschrijft wat eerder genoemd is over dit probleem en naar voren is gekomen tijdens het bevragen van de aandeelhouders. Hierbij is het belangrijk dat alle deelnemers zich bewust zijn van de echte en zichtbare implicaties van het probleem. Gebruik post-its om alle ideeën op te schrijven.

Stap 3: Lange-termijn Drijfveren

In deze stap worden uitdagingen die te maken hebben met klimaatverandering of andere lange-termijn drijfveren gespecificeerd. Denk hierbij aan problemen met CO2 uitstoot, water tekort,

biodiversiteit, etc. Je kunt ook clusters van post-its maken als er veel deelnemers zijn. Hieruit kunnen dan de belangrijkste lange-termijn drijfveren worden gehaald.

Stap 4: Maatschappelijke uitdagingen

Nu is het tijd om na te denken over de maatschappij en hoe die beïnvloed wordt door het probleem. Verergert of verbetert maatschappelijk gedrag het probleem? Welke maatschappelijke uitdagingen zijn onderliggend aan het probleem? Welke verandering verwacht je of moet er plaatsvinden? Wat zijn de knelpunten? Worden er specifieke groepen extra beïnvloed of hebben zij een belangrijk effect? Zijn er belangrijke organisaties of instellingen met een belangrijke rol? Hoe zijn de regels over dit probleem? Sturen zij in een bepaalde richting? Gebruik de post-its om zoveel mogelijk ideeën op te schrijven voor een volledig beeld. Ook hier kun je clusters maken.

Stap 5: Sociaal-technische Alternatieven

In deze stap is het belangrijk dat je alle mogelijke oplossingen van de afgelopen weken bij elkaar hebt. Hoe onmogelijk of logisch ze ook lijken. Kijk welke oplossingen al zijn gebruikt of welke naar voren kwamen in de interviews. In deze stap hoeft je nog niet te kijken naar de toepassing van de oplossing of de werkbaarheid. Schrijf zoveel mogelijk ideeën op en cluster ze in verschillende typen oplossingen.

Stap 6: Dominante Oplossingen

Als we denken aan de bestaande situatie van ons systeem, zijn er een aantal dominante oplossingen die ervoor zorgen dat er geen ruimte is voor verandering naar duurzamere oplossingen. Als je deze kan herkennen, kun je een beter plan maken voor een toekomstige aanpak en partners. Als je deze kan definiëren is het systeem ook makkelijker te begrijpen.

Stap 7: Nabespreking

Nadat het werkblad helemaal is ingevuld, ga je terug naar de benoeming van je probleem en bespreek je hoe alle verschillende vlakken een andere inzicht hebben gegeven op dit probleem. Heb je nu een grondige beschrijving van de uitdaging? Begrijp je het probleem nu beter? Heb je in je beschrijving meer toegevoegd dan nodig was? Kan je dingen weghalen zodat het probleem overzichtelijker wordt? Of heb je juist nog te weinig informatie verzameld?

Is het probleem technisch, maatschappelijk, milieugericht? Of misschien een combinatie? Is er een sector die belangrijker lijkt dan de andere? Denk je dat het belangrijk is om verschillende perspectieven te verzamelen?

Probeer nu het probleem te formuleren met alle informatie en perspectieven die je hebt verzameld. Kan je het eens worden over een nieuwe formulering van het probleem? Wordt het makkelijker of juist lastiger om een probleem op deze manier breder te maken? Denk je dat iedereen tevreden zal zijn met de nieuwe formulering?

Praktische tips

- Houd je probleem simpel en vermijd overdreven ingewikkelde zinnen
- Hoe meer ideeën je verzamelt, hoe beter je kijk op het probleem wordt aan het einde.
- Als er genoeg tijd is, kun je na het invullen van elk vlak, het probleem opnieuw proberen te formuleren. Zo kun je zien hoe het probleem verandert met de nieuwe informatie die je hebt verzameld. Ook ervaar je hoe ingewikkeld het kan zijn om verschillende aanpakken en informatie tot een geheel te maken.